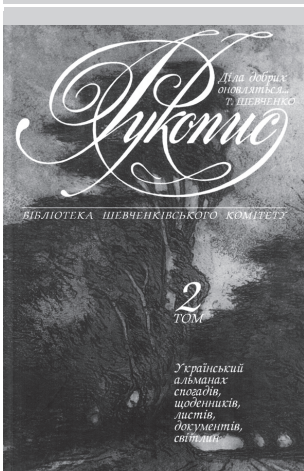

Отримано 13 листопада 2011 р.

м. Куїв

Рукопис: Український альманах спогадів, щоденників, листів, документів, світлин: У 2 т. / За заг. ред. акад. І.М. Дзюби. – К.: Криниця, 2011. – (Серія “Б-ка Шевченківського комітету”). – Т. 2. – 608 с.

Серію “Бібліотека Шевченківського комітету” започатковано 2002 р., де на сторінках другого тому “Рукопису...”, виданого на замовлення Державного комітету телебачення і радіомовлення України за програмою “Українська книга” 2011 р., читачі познайомляться з маловідомими й зовсім невідомими документами, які мають особливе значення для української культури. У розд. “Реставрований час” у документальній підбірці “Спогади і роздуми в епістолярному жанрі” наводяться листи до І. Дзюби відомих наших сучасників, зокрема шістдесятників (І. Драча, В. Коротича, І. Деркача, С. Карафи-Карбут, Є. Сверстюка, І. Світличного, І. Жиленко, В. Дрозда, В. Велшевіці, В. Некрасова, І. Муратова, В. Вовк, М. Гориня, І. Геля, Я. Геврича та ін.), та “братні листи” (З. Генік-Березовської, П. Мурашка, О. Солженіцина, Л. Копелева, П. Атанасова), спогади Михайла Кирпиченка про “Літо сорок першого”. Розд. II “Драма ідей і долі” містить уривок з роману Л. Різника “Самотність пророка або Добрий ангел Івана Франка” про проблеми творчості і драматичний життєвий шлях І. Франка, а також лібрето опери М. Скорика та Б. Стельмаха “Мойсей” за однойменною поемою І. Франка, М. Неврлого “Штурм України”, відомості якого про Україну, її культуру (він знав про Запоріжжя, козацько-гетьманську Україну) були на рівні тогочасних знань про слов’янського світу в контексті всієї Європи XIX ст. в добу слов’янського відродження. Про свій “доторк до творчості і долі Ф. Кричевського”, видатного українського художника, заслуженого діяча мистецтв УРСР, педагога, професора (1879–1947), написав Д. Янко. “Дещо про красу” (малюнки, орнаменти, образи, народний настінний монументально-декоративний доробок тощо) розмірковує Б. Жолдак. “Ще раз до проблеми модернізму” звернувся Л. Куценко, подавши, зокрема, “Літературу і творчість” Є. Маланюка та його “Нотатки зі сторінок робочих зошитів” з примітками та коментарями до них. До розд. III “На самоті з собою” ввійшли записи зі щоденників С. Тельнюка й С. Гостиняка, репрезентовані Г. Тельнюк та І. Яцканином. IV розд. містить листи до П. Зайцева, М. Драгоманова до П. Лаврова, Г. Хоткевича, І. Франка та листи Д. Чижевського.

V розд. (новий) “Сковородинівська криниця” представили: В. Стадниченко “Мов доброго здоров’я пивши...”; М. Булда “Так у Чорнухах чи в Харсіках – за містком?” (народився Г.С. Сковорода); “Переяславський пролог” В. Нікітіної; “Великий бессребренник” С. Нехорошева. У VI розд. “Недоторканість документа” слово про Т. Шевченка мовлять М. Шудря, В. Дорошенко, Л. Білецький, Б. Лазаревський, Т. Осьмачка, В. Петров, Д. Чижевський. До VII розд. (нового) “Ой зацвіла калина над “криницею”...” ввійшли статті М. Шудрі з історії українського книгодрукарства – “Криниця” давня й сьогочасна, аналітичний розгляд поеми “Христос і Прометей” у духовному часопросторі України та “Звідки беруться вольні духом незалежні видавці” (до 70-річчя Л. Андєєвського) Є. Ямпольського.

“Рукопис...” відновлює забуті імена, фальсифіковані чи замовчувані місця в українській історії. Видання адресоване всім зацікавленим у розвитку вітчизняної культури.

С.С.

Наші
презентації

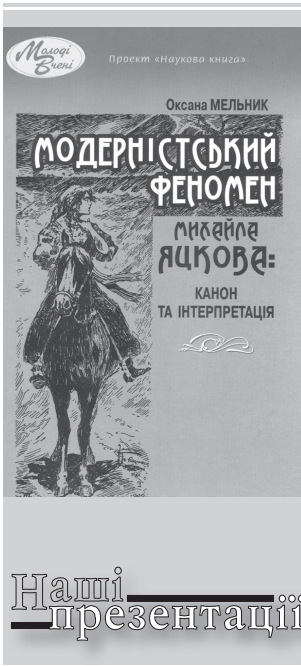
вдалою з погляду на триаду виробництво-презентація-споживання масової літератури. Але вона досить наочна щодо соціально-адаптивних завдань формульної літератури. Далєбї в розмовї про взаємини гендеру й жанру в контекстї масової літератури України саме цей аспект Фїлоненко найбільше й цікавить: вона уважно розглядає, якї саме моделї фемїнностї й маскулїнностї пропонує сьгодні “жанрова” проза. Українська вчена керується установкою відомої дослїдницї-фемїнолога Танї Модлескї про те, що гендер – це ключова, а не периферїйна категорїя аналізу в розмовї про масову літературу. Натомїсть гендер у працї С. Фїлоненко – не тїльки категорїя аналізу. Він постає тут мїсцем виробництва значення, ба навіть – знання. Такий пїдхїд призводить до, можливо, неочїкуваних, але цїлком обґрунтованих результатїв. Лише один приклад: романи Наталки Сняданко “Колекцїя пристрастей” і Світлани Пиркало “Не думай про червоне” панї Софїя аналізує як винятковий зразок сучасної української чїклїт. Чїклїт,

спрощено кажучи, – це новїтня версїя романсу, що розвивається за наративною формулою “самотня молода жїнка у великому мїстї”. Якщо звернути увагу на те, що одна з характеристик масової літератури – її здатнїсть доводити до логїчного завершення тенденцїї елїтарної писемностї, то погляд на прозу Пиркало і Сняданко як на чїклїт стає вельми провокацїйним припущенням про сьогочасний перехїд жїночої прози середини 90-х у площину жанрової формули.

Головне, на чому наполягає авторка монографїї та в чому найвагомїший здобуток її наукової розвідки, – це уявлення про масову літературу як про систему. Чїтку, складну, жорстку, розвинену. Додамо: динамїчну. Споживання, презентацїя, виробництво масової літератури – це споживання й виробництво не суми окремих творїв, а власне системи. Продуктивнїсть такого пїдходу важко переоцїнити. Це й доводить безперечно цікаве, дискусїйне, ґрунтовне дослїдження С. Фїлоненко.

Ганна Улюра
м. Київ

Отримано 31 жовтня 2011 р.

Мельник О. О. Модерністський феномен Михайла Яцкова: канон та інтерпретація. – К.: Наукова думка, 2011. – 295 с.

У працї здійснено комплексне дослїдження творчостї М. Яцкова як цїлісного модерністського феномену в українському та зарубїжному літературному контекстї, синхронному й діахронному. Синтезовано й розкрито двї взаємовизначальнї царини в його прозї, що лежать у площинї модерністського канону: концепти, образи й мотиви, базовї для суб’єктивної онтологїї письменника (з її антропологізмом та метафізичностю), і пошуки нової комунїкацїї (вербалїзацїя станїв мовчання персонажїв та ситуацїї тишї, звернення до взаємодїї літератури із сумїжними мистецтвами – музикою, малярством, скульптурою). По-новаторськи інтерпретовано явище дисоцїацїї складникїв особистостї в художнїх текстах М. Яцкова (на душу, дух і тїло); зроблено спробу простежити особливостї зв’язку людини з Богом та функцїонування концепту долї; осмислено трактування феномену смертї; висвітлено вплив авторської онтологїї на поетику простору.

Для філологїв, студентїв-гуманїтарїв, учителїв-словесникїв, усїх, хто бажає глибоше пїзнати багатогранний свїт раннього українського модернізму.

когнітивістського терміновживання: не лише орієнтуватися на класичну метафізичну (суб'єкт-об'єктну) термінологію, що розглядає поняття як категорії, а й звернути свою увагу на можливість осягнення понять з онтологічно-екзистенційної перспективи як екзистенціалів (систему котрих не без успіху розробляв Мартін Гайдеґґер). Закономірно відзначаючи помітну роль постмодерного письма, усе ж, можливо, належить поміркувати, чи варто сучасну літературу (наприклад, романістику) зводити до постмодернізму? Не завжди зрозуміло також, яким чином у межах літературознавчої когнітивістики поставлено питання про критерії художності, відсутність чи некоректне використання котрих, як свідчать досвіди соцреалізму чи того ж постмодернізму, сприяють розмиванню поняття художньої літератури.

Озвучені міркування зовсім не применшують зробленого дослідницею,

просто служать запрошенням до наукового діалогу з приводу когнітивного аналізу. Позаяк ідеться про справді цікавий, стереоскопічний та новаторський погляд на саме письменство й науку про нього. (Позитивне враження про роботу не псує наявність деяких самоповторів та описок.)

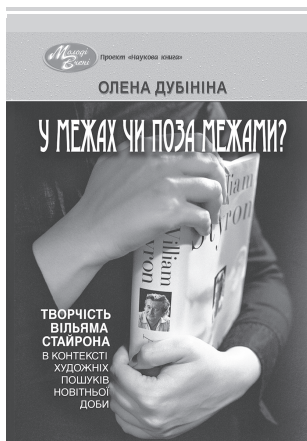
Звісна річ, когнітивний метод складно розглядати як єдино можливий шлях для подолання методологічної кризи у світовому та теоретичного оновлення в межах українського літературознавства. Однак, як переконливо свідчить глибока, піонерська монографія Т. Бовсунівської, що є ґрунтовним вступом чи запрошенням до літературознавчої когнітивістики, маємо справу з вельми продуктивним методом інтерпретації. Думаємо, апробація й розвиток цього нового підходу сприятиме процесові розширення методологічних обріїв сучасного українського літературознавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бовсунівська Т.* Когнітивна жанрологія та поетика: Монографія. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2010. – 180 с.
2. *Індик М.* Літературознавчі дослідження і когнітивне літературознавство // *Теорія літератури в Польщі: Антологія текстів. Друга половина XX – початок XXI ст.* / Упоряд. Т.Бакули; За заг. ред. В.Моренця; Пер. з польськ. С.Яковенка. – К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2008.

Отримано 1 листопада 2011 р.

*Петро Іванишин, Мирослава Іванишин
м. Дрогобич*

Дубініна Олена. У межах чи поза межами? (Творчість Вільяма Стайрона в контексті художніх пошуків новітньої доби): Монографія. – К.: Наукова думка, 2011. – 360 с.

У праці вперше в літературознавстві здійснено спробу комплексного аналізу всієї творчості видатного американського письменника другої половини XX ст. В. Стайрона. Багатоплановий ідейно-тематичний базис творчості автора проаналізовано в нерозривній єдності з його естетичними пошуками. Водночас у праці показано глибинний зв'язок доробку В. Стайрона з національною художньою традицією, а також із суспільною думкою й літературним життям свого часу. Проза автора розглядається як важлива складова сучасного літературного процесу й може слугувати блискучим зразком художніх пошуків новітньої доби. На прикладі аналізу творчості Стайрона спостережено важливий і поки що недостатньо досліджений естетичний процес поєднання традиції та антитрадиційних художніх новацій, що було властиво багатьом письменникам XX ст.